

Viðauki 4

Horfur um fjölgun evruríkja á komandi árum

Þann 1. maí 2004 gengu tíu ríki, Eistland, Kýpur, Lettland, Litháen, Malta, Pólland, Slóvakía, Slóvenía, Tékkland og Ungverjaland, í Evrópusambandið (ESB). Tæpum þremur árum seinna, 1. janúar árið 2007, bættust Búlgarí og Rúmenía í hópinn. Samkvæmt Maastricht-sáttmálanum ber ríkjum sem ganga í ESB að taka upp evru þegar nægilegum efnahagslegum stöðugleika hefur verið náð, þ.e.a.s. samleitniskilyrðin (e. convergence criteria) eru uppfyllt. Aðeins tveimur ríkjum, Danmörku og Bretlandi, hefur verið veitt formleg undanþága frá því. Því ber nýjum ESB-ríkjum auk Svíþjóðar að taka upp evru við fyrsta tækifæri.

Maastricht-skilyrðin

Mikill undirbúningur þarf að eiga sér stað áður en unnt er að taka upp sameiginlegan gjaldmiðil. Aukin efnahagsleg samleitni þátttökuríkja Efnahags- og myntbandalags Evrópu (EMU) er talin nauðsynleg forsenda þess að unnt sé að taka upp evru með árangursríkum hætti. Til að tryggja þessa samleitni þurfa þátttökuríkin að uppfylla ákveðin efnahagsleg skilyrði, gjarnan kölluð Maastricht-skilyrðin.¹ Skilyrðin lúta að meginþáttum efnahagsmála: verðbólgu, vöxtum, stöðugleika í gengismálum auk afkomu hins opinbera og skuldum þess.

Tafla 1 Maastricht-skilyrðin

Skilyrði	Lýsing
Verðstöðugleiki	Verðbólga skal ekki vera meira en sem nemur 1,5 prósentu meiri en í þeim þremur ESB-löndum er hafa hagstæðustu verðbólguþróunina.
Vaxtamunur	Nafnvextir langtímaskuldabréfa skulu ekki vera meira en 2 prósentum hærrí en langtímaxvextir í þeim þremur ESB-löndum er hafa hagstæðustu verðbólguþróunina.
Stöðugleiki í gengismálum	Ríki skal hafa verið aðili að gengissamstarfi Evrópu (ERM II) í a.m.k. tvö ár án gengisfellingar. Gjaldmiðill ríkisins má ekki sveiflast um meira en $\pm 15\%$ í kringum það miðgildi sem ákvarðað er í ERM II.
Afkoma hins opinbera	Halli á rekstri hins opinbera má ekki vera meiri en sem nemur 3% af vergri landsframleiðslu (VLF).
Skuldir hins opinbera	Skuldir hins opinbera mega ekki vera meiri en sem nemur 60% af VLF eða að skuldahlutfallið stefni nægilega hratt að því marki ef það er hærra en 60%.

1. Kennit við borgina Maastricht í Hollandi en sáttmálinn sem inniheldur upplýsingar um þau skilyrði sem ríki skulu uppfylla til að eiga kost á aðild að EMU var undirritaður þar.

Auk þessara efnahagslegu skilyrða þarf að uppfylla tiltekin skilyrði varðandi stofnanauppbyggingu og ber tilvonandi þátttökuríkjum að koma á ákveðnum skipulagsbreytingum á sviði peningamála sem miða að því að tryggja sjálfstæði seðlabanka gagnvart stjórnvöldum.²

Nýju Evrópusambandsríkin³

Af þeim tíu ríkjum sem gengu í ESB árið 2004 höfðu sjö þeirra það markmið að taka upp evru eins fljótt og mögulegt væri. Eistland, Kýpur, Lettland, Litháen, Malta, Slóvakía og Slóvenía gengu því í ERM II fljótlega eftir inngöngu í ESB. Þrjú þessara ríkja hafa þegar tekið upp evru. Evra var tekin upp í Slóveníu þann 1. janúar árið 2007 og á Kýpur og Möltu ári seinna. Þau bættust þá í hóp þeirra tólf ríkja sem áður höfðu tekið upp evru.⁴ Slóvakía mun verða sextánda ríkið til að taka upp evru, en þann 7. maí sl. tilkynnti Evrópuráðið (e. The European Commission) að Slóvakía uppfyllti öll Maastricht-skilyrðin og gæti því fylgt eftir þeim áætlunum sínum að taka upp evru 1. janúar 2009.

Eistland og Litháen höfðu sett sér það markmið að taka upp evru 1. janúar 2007 og Lettland 1. janúar sl. Ekkert þeirra náði að uppfylla Maastricht-skilyrðin í tæka tíð, aðallega vegna þess að erfiðlega hefur gengið að uppfylla skilyrðið um verðstöðugleika. Því urðu þau að hverfa frá áður settum markmiðum. Verðbólga hefur farið vaxandi í Eistlandi, Lettlandi og Litháen undanfarin misseri og verðbólguþrýstingur er enn til staðar, m.a. vegna ytri skilyrða eins og hás hrávöru- og olíuverðs. Samkvæmt spám mun verðbólga í þessum löndum ekki komast niður á stig sem samræmist Maastricht-skilyrðinu um verðstöðugleika fyrr en eftir árið 2009. Talið er að Litháen geti hugað að taka upp evru eftir árið 2010, Eistland frá og með árinu 2011 og innleiðing evru í Lettlandi ætti að geta orðið að veruleika einhvern tímann á árunum 2012-2014.

Ríkin sem standa utan við ERM II

Eitt af fyrstu skrefum ríkis í átt að upptöku evru er innganga í ERM II. Af þeim tólf ríkjum sem gengið hafa í ESB frá árinu 2004 hafa Pólland, Tékkland, Ungverjaland og Búlgaríja auk Rúmeníu ekki gengið í ERM II. Stjórnvöld í Tékklandi, Póllandi og Ungverjalandi hafa ákveðið að aðild að ERM II skuli vara í eins skamman tíma og mögulegt er til að samleitniskilyrðið um stöðugleika í gengismálum náist. Gengi gjaldmiðla þeirra þriggja landa mun því ekki vera fest við evru fyrr en u.þ.b. tveimur árum áður en upptaka evru er áætluð.

Pólland, Tékkland og Ungverjaland eiga það sameiginlegt, fyrir utan að hafa ekki gengið í ERM II, að halli á rekstri hins opinbera hefur verið umfram það sem skilyrðið um afkomu hins opinbera kveður á um. Þau vinna nú að úrbótum til að koma ríkisfjármálunum á réttan kjöl. Pólland er eina ríkið af nýju ESB-ríkjunum fyrir utan Slóvakíu, sem

2. Nánari upplýsingar um Maastricht-skilyrðin er m.a. að finna á heimasíðu Evrópusambandsins, www.europa.eu.
3. Nánari upplýsingar um stöðu nýju ESB-ríkjanna sem fjallað er um í þessum undirkafla og kaflanum á eftir er að finna á heimasíðu seðlabanka hvers lands.
4. Þau 11 ESB-ríki sem hafa verið meðlimir EMU frá upphafi og tóku upp evru þann 1. janúar 1999 eru: Austurríki, Belgía, Finnland, Frakkland, Holland, Írland, Ítalía, Lúxemborg, Portúgal, Spánn og Þýskaland. Grikkland var tólfra ríkið til að taka upp evru, en hún var tekin upp þar þann 1. janúar árið 2001.

er nálægt því að uppfylla samleitniskilyrðið um verðstöðugleika. Þar til nýlega var verðbólga í Póllandi innan þeirra marka sem Maastricht-skilyrðið kveður á um. Verðbólga þar í landi hefur hins vegar farið vaxandi undanfarið vegna hækkunar á matvæla-, orku- og olíuverði, auk þess sem hærra launakostnaður hefur valdið auknum verðbólguþrýstingi. Samkvæmt spám mun verðbólga í Póllandi aftur komast niður á stig sem samrýmist Maastricht-skilyrðinu árið 2010. Stjórnvöld í Póllandi, Tékklandi og Ungverjalandi hafa ekki tiltekið nákvæma dagsetningu fyrir upptöku evru utan að segja að evra verði tekin upp eins fljótt og mögulegt er. Það er þó ljóst að upptaka evru mun ekki verða að veruleika fyrr en í fyrsta lagi árið 2011.

Búlgaría og Rúmenía gengu í ESB tæpum þremur árum seinna en ríkin sem rætt hefur verið um hér að ofan og því hefur þeim gefist styttri tími fyrir undirbúning að upptöku evrunnar en hinum löndunum tíu. Búlgaría og Rúmenía hafa þó metnaðarfullar áætlanir um upptöku evrunnar. Stjórnvöld í Búlgaríu stefna að því að ganga í ERM II fljótlega og að taka upp evru eins fljótt og unnt er. Stjórnvöld í Rúmeníu stefna að því að taka upp evru árið 2014.